

primam ejus unitatem destruxeris, hantque plures acervi.

64 Schol. Ex unitate hactenus exposita notio *individui* spontè fluit. Individuum illud explicant, quod est *indivisum a se, & divisum ab aliis*. Ens quodlibet eo sensu, quo est unum, etiam est individuum, sive indivisum a se, & divisum ab aliis. Nimirum principium seu ratio sufficiens individuationis, est unitas essentia, qua quisque suo modo *essendi*, & existendi ab aliis divisus est.

65 Corol. Unitas *individualis* dicitur etiam *numerica*; est enim id, per quod ens unum numero constituitur in sua specie. Unde etiam *unitatem specificam* distinguere oportet, qua plures numero distincti in specie conveniunt; uti Petrus, & Paulus, qui etiamsi numericè distincti sint, sub eadem specie humana comprehenduntur. Quæ verò etiamsi *numero, & specie differant*; genere conveniant (Log. 19), *unitatem genericam* habent: sic omnia facultate sentiendi prædita, sub genere animalium includuntur. Unitas, *identitas* etiam solet nuncupari: unde non infrequentes sunt loquutiones; esse *idem specie, genere &c. identitas specifica, generica*, quæ tantum similitudinem, sive unitatem in genere, aut specie indicant.

66 Rursus unitas, vel est *simplicitatis*, vel *compositionis*. Unum erit simplex si partibus distinctis non coalescat, ut Deus, Angelus, anima; quod si partibus distinctis constet, erit *compositum*, ut homo ex corpore, & anima. Porro si partes natura sua destinatae sint ad unum componendum; *totum* aut *unum per se* vocatur: quum verò partes fortuito conglobantur, quin natura sua ad compositionem tendant, dicitur *unum per accidens*. Exemplum habes in anima & corpore, quæ ex se ad hominem componendum intendunt, adedque *unum per se* constituunt. Plures verò homines civitatem componentes, unum *per accidens* efficiunt.

67 Inter præcipuas *unitatis per accidens* species recensenda est *unitas ordinis*. Ordo est dispositio rerum secundum aliquam analogiam inter ipsas relucet. Exemplum vulgare est bibliotheca, in qua libri ordinantur juxta classes scientiarum, ad quas pertinent. Ordo vel *simplex* est, vel *compositus*. Simplex ille erit, in quo unica tantum ratio analogia dispositionis relucet: quemadmodum si in bibliotheca nullam aliam regulam sequaris ad libros distribuendos, quam scientiarum diversitatem. Quando verò præter dicta, & molis, & auctorum antiquitatis rationem habueris, ordo erit *compositus*.

68 Quod plures analogiæ in ordine relucet, concinnior erit, ac venustior; ideo in universitate rerum pulcherrimum opus Oranipotentis manus licet mirari, quod in eo tot sint conglobata analogiæ se invicem respicientes, ut

EX

ex ipsamet rerum apparente discordia, unitas quædam resultet.

69. Regula, sive analogia, in qua ordo fundatur, aded multiplex esse potest, ut ipsa rerum disponeatarum relatio. Frequentius tamen in ordine attenditur *tempus, dignitas, natura, situs, cognitio, finis*. Quæ sint ordinata secundum *tempus, dignitatem, & situm*, facile quisque percipiet. Ordo secundum *naturam* est in illis, quorum unum est alterius causa, aut saltem influxum in alterum exercet. Ordo secundum *cognitionem* idem est ac ordo juxta methodi leges: quatuor partes metaphysica una scientia dicuntur, quia juxta methodi regulas ita dispositæ sunt, ut una ad alteram ducat, omnesque integrum objectum disciplinæ exhauriant. Demum *unum unitate finis* illud vocatur, in quo plura ad eundem finem instituta sunt: hoc sensu universitatem rerum mundum vocamus, quasi unicum esset ens, quod omnia existentia complectatur.

CAPUT QUINTUM.

De affectionibus Entis contrapositis.

§. I.

Identitas, & Distinctio.

70 Notiones *identitatis, & distinctiois* aded perspicuae sunt, ut frustra illarum definitiones adducere coneris, quin obscuriores evadant. Omnes enim facitè concipiunt, *identitatem* inter aliqua intercedere, idem significare, atque habere *unitatem in essentia: distinctioem* verò exprimere *diversitatem* aut rectius *dualitatem*. Non imprudenter hanc correctionem apposui: aliud namque est duo esse *diversa*, ac esse *distincta*: duo pondera unius libræ distincta sunt, non diversa; potest quippe unum pro altero substitui in ordine ad examinandum pondus alicujus rei. Uncia autem, & pondo diversa sunt, quum nequeant invicem substitui modo indicato. Ex his harum vocum notiones haud ægrè concipies: eas tamen promiscuas haberi passim animadvertes. Re tamen vocabula contraposita sunt *identitas, & distinctio, diversitas, & similitudo*. Distinctio separationem notarum essentiam componentium tantum indicat; diversitas etiam dissimilitudinem.

71 Identitas dividitur 1. in *realem & formalem*. Realis inter ea datur, quæ etsi notionibus diversis concipiuntur, eandem habent essentiam: ut *animal, & rationale* in homine, quæ re idem sunt, quamvis notiones diversæ sint.

Idem-

Identitas rationis intercedit inter ea, quorum unum sine altero concipi nequit: hominis notionem numquam habebis, quin esse *animal rationale* cognoscas. 2. In *adequatam*, & *inadequatam*: prima intervenit inter ea, quæ secundum omnia sua constitutiva idem sunt: altera inter totum, & illius partem intercedit: binarium ex. g. cum unitate *inadequate* idem est, quia unitas pars est binarii. 3. In *puram* & *mixtam*: cave hoc membrum divisionis cum antecedente confundas; neque enim idem est *identitas inadequata*, ac *mixta*. Hæc tantum inter essentialitatem & personas divinas reperitur in ineffabili Trinitatis mysterio, ubi natura divina tres personas distinctas inter se, & cum essentia *identificatas* includit. Ceterum in rebus creatis *identitas pura* solum invenitur, videlicet non admixta distinctione. Demum *identitas moralis* illa dicitur, quæ in re physicè variata, in existimatione tamen eadem permanente, invenitur. Qui mutuo dat pecuniam, eandem recipere dicitur, quum valor ejusdem ipsi a debitore restituitur, etiamsi numeri distincti sint. Quod si idemmet nummi accepti restituantur, *physica* erit.

72 Ex præmissis divisionibus *identitatis*, etiam *distinctionis* partitiones deducuntur. Nam 1. *distinctio realis* inter duo, quorum unum non est realiter aliud, sive essentialitatis distinctas habent, intercedit. *Rationis* vero, sive intellectualis distinctio identitatem realem supponit, ac diversitatem tantum inter *conceptus formales* (Log. 12), sive modum nostrum concipiendi includit, ut inter animal & rationale. 2. *Adequata distinctio* inter ea, quæ ne *inadequate* sunt idem, ut anima, & corpus, intervenit. Corpus verò ab homine *inadequate* distinguitur, quum sit illius pars, non totus homo. 3. Quod ad distinctionem *puram* & *mixtam*, *physicam* & *moraalem* attinet, notiones sunt superflue, quum nullibi usurpentur.

73 Alias insuper distinctionum species exponere oportet, eo quod in *physica*, ac *theologia* usurpari soleant. *Distinctio modalis* est illa, quæ inter ens, ac ejus modos intervenit (34). Fatendum tamen, hanc modalem distinctionem esse *puram* putam distinctionem *realem*. Globus enim cereus in cubum, ac mille alias figuras conformari potest, essentia cereæ eadem manente, quod certissimum argumentum est distinctionis *realis*. Unum tantum discrimen intercedit; nimirum, quod modi sunt inseparabiles a re cujus sunt modi, neque sine illa concipi possunt.

74 Celebres olim fuerunt inter philosophos peripateticos, atque etiam inter theologos locum habent *distinctio formalis ex natura rei*, & *virtualis*. Prima nomen ductum ab attributis essentialibus rei, quæ *formalitates* etiam vocantur.

Ex. g. in homine *animalitas*, *rationalitas*, *substantialitas* &c. *formalitates* sunt, quæ etsi realiter idem sint in homine, ex natura sua *formalitates* sunt distinctæ independenter a nostro concipiendi modo, inter quas distinctio *realis* intervenire non potest; quum res non sint, nec separabiles, sed tantum *formalitates*, quæ verè atque independenter a nostro concipiendi modo plures in ente reperiuntur. Idem pariter ad attributa divina transferunt auctores hujus distinctionis, quam a Joanne Duns, qui ab ejus patria Scotus dictus est, inventam referunt; quamvis ejus notiones in operibus S. Bonaventuræ legantur. Per hos igitur auctores omnipotentia, bonitas &c. tam inter se, quam cum essentia divina distinctione *formali* ex natura rei modo jam explicato distinguuntur. Quid autem nobis de hæc sententia videatur, philosophi e familia Franciscana, per hos, illustris dies Josephi Tamagna verbis exponemus. „ Si quis, inquit laudatus Auctor, a me nunc exquirat, quid de hac nostræ scholæ distinctione opiner, dicam breviter quod sentio. Quod pertinet ad creaturas, nullius mihi videtur momenti hæc controversia: siquid enim in metaphysicis profeci, vidi equidem, nec libertinorum confutandæ insanix, nec stabiliendis veris theologiæ naturalis dogmatibus *formalem distinctionem* lucem umquam attulisse: quapropter cum in id hervos omnes intendamus, ut quæ sunt solum necessaria, aut saltem admodum utilia in controversiam revocemus, reliqua autem, quibus inania sapiunt sit propositum relinquere, ideò quæstionem hujusmodi non instituendam ducimus, (Ont. Sect. 2. art. 5. §. 1.).

75 Totidem verbis idem de distinctione *virtuali* dictum habe: ejus tamen expositionem præterire non licet. *Distinctio virtualis* per auctores hujus sententiæ est virtus distinctionis *realis* ad evitanda contradictoria, quæ alioquin talia essent, si hæc distinctio non daretur: ex. g. homo per animalitatem similis est leoni, per rationalitatem similis eidem non est; cum lapide in notionibus *entis* & *substantiæ* convenit, reliquis notis *viventis*, *sensibilis* non convenit: en igitur contradictoria, quæ talia forent, nisi virtute distinctionis *realis* veluti quodam pharmaco sanarentur, quin ipsa distinctio reapse intercedat. Recentiores aliqui aliam distinctionem *virtualem* confixerunt, quæ nihil aliud est, quam *distinctio rationis*, sive fundamentum, quod habet intellectus, ut concipiat veluti distincta, quæ realiter sunt idem: hanc etiam *fundamentalem* seu *virtualem extrinsecam* appellant. Hujusmodi distinctionem tam in attributis divinis, quam in creatis, nullus etiam ex impugnatoribus prædictarum opinionum admittere gravabitur. Quis enim dubitat tam in attributis divinis, quam

a creaturarum rerum proprietatibus ansam dari, ut rem unam, puta divinam essentiam, in plures veluti partes cogitatione dividamus? Sapientiam æternam concipimus tamquam mentem immensam, in qua omnes rerum ideæ sine ulla confusione, eo ordine, claritate, qua fuerunt, sunt, ac erunt, veluti in limpidissimo speculo representantur; quin interim de justitia Dei, bonitate, ut sanctitudine cogitemus. A longe inter cespites ignotum objectum aspicio, quod motu progressivo se moventis speciem indubiam præsert: aliquid animal esse deduco, a sensu communi edoctus, nihil se movere posse, quod capax sensationis non sit: amicum deinde per aliam viam idem nemus ingressum ex ejus allocutione cognosco, ac judico rationis participem, quem prius tantum animal facultate se movendi præditum noveram. En quomodo & fundamentum in rebus, & in intellectu virtus ad separanda ea, quæ extra mentem res una, eademque sunt, reperiatur. Vide quæ diximus art. 37. Logicæ.

§. II.

Singulare & Universale.

76 Ex notionibus *unitatis* (64) individualis deducitur quid sit *singulare*, illud nimirum quod unum est in essentia, seu est omnimodè determinatum, ac proindè unum in sua specie constituitur. Idem enim est esse *singulare*, ac individuum suæ speciei.

77 Corol. Omnia igitur, quæ in rebus existunt, aut existere possunt, *singularia* sunt, quum nihil queat poni, quod omnimodè determinatum non sit. A quo tamen hæc determinatio, sive *principium individuationis* provenit? Fuerunt, qui illud in materia constituerent, ita ut *spiritus* omnes diversæ speciei judicarent, puta Angelos, eo quod nec materia concreti sint, nec relationem ad materiam habeant, ut anima hominis.

78 Positio 1. *Principium individuationis statuendum est in omnibus constitutivis, per quæ res determinatur, ut una sit.* Prob. Ab eo sumendum est principium individuationis, per quod res una constituitur *unitate numerica* (64); at hoc præstant omnia sua *intrinsicæ constitutiva*: ergo ab his provenit ejus *individuationis*. Prob. *min.* ratio sufficiens, cur Petrus sit tale individuum speciei humanæ, est, quia habet hæc *intrinsicæ constitutiva*, & non alia; his enim positis, intelligitur Petrum esse *indistinctum*, aut *individuum a se, & divinum ab aliis*.

79 Obijciunt. Materia efficit rem *singularem*, atque omnimodè determinatam: ergo ab ea sumendum est prin-

ci-

cipium individuationis. R. *Dist. ant.* Materia efficit *sensibiliter* &c. *conc. ant.* metaphysicè, *neg.* In hunc fortasse scopulum impeerunt, qui ejusmodi opinionem excogitarunt, videntes, res *sensibiles* nobis fieri atque unam ab alia discerni per *concretionem materialem*, quam habent. Quod si placeat, *individuationem sensibilem* hanc appellare, atque a materia sumere, per me licet: hæc tamen potius a modis, seu accidentibus sumenda foret, quum materia per illam *sensibilis* nobis fiat.

80 *Universale* est *unum in multis*; quod tripliciter concipi potest: 1. *in genere causæ*, sive ut ajunt, *in causando* qualis est Deus, a quo omnia procedunt, & causa *universalis* dicitur. 2. *in genere signi*, sive in *representando*, *significando*, aut *predicando*: sic vox *homo* representat, significat, & predicatur de omnibus hominibus. 3. demum *in genere naturæ*, quod *in essendo* dicitur, eo quod revera sit unum, & multiplex.

81 Corol. Duæ illæ species *universalis* in genere *causæ & signi* sine ulla controversia sunt admittendæ. Quin de Deo loquamur, intellectum nostrum ab *singularibus* notatas quasdam abstrahere, quæ pluribus sunt communes, adeoque & ipsa representant sub illis notis, a quibus etiam significantur, quum voce proferuntur, ac verè de ipsis affirmantur in propositionibus; res est vel ipsi dialecticè imperitijs notissima. Hinc quinque predicabilia Porphyrii (Log. 18), totidem sunt species *universalis*, quæ non nisi in intellectu nostro locum obtinent. *Genera* enim, *species*, *differentia* &c. sunt notæ *essentiales* ab intellectu nostro abstractæ, quæ in rebus nonnisi contractæ reperiuntur. At natura cujusque speciei, hominis ex. g. nonne est una, quæ in plura individua dispescitur? Ita sane aliquibus visum est; quid nos sentiamus, sequenti assertionem exponemus.

82 Positio 2. *Universale extra mentem nostram nec esse, nec concipi potest.* Prob. Notio *universalis* est, quod sit unum in multis: hoc autem apertè pugnat cum *principio contradictionis*: ergo *universale* in rebus non datur. Prob. *min.* Idea *unitatis metaphysicè* excludit alteram *multiplicitatis*; at *universale* utramque includit: ergo esset simul unum, & non unum, multiplex, & non multiplex. Præterea in rebus omnia determinata sunt, & individua (77): at *universale* est quid *indeterminatum*, & *vagum*: ergo non datur.

83 Obijciunt. Natura humana est *multiplex* in omnibus hominibus, & *singularis* in quovis: at hæc est ipsamet notio *universalitatis*: ergo &c. R. *neg. min.* Nam hæc natura *singularis* in Adamo non est eadem *identitate* reali, quæ per omnia individua propagatur; quod notio uni-

Tom. II.

I

ver-

versalis in genere natura designat, alioquin omnia individua speciei humanae essent unusquisque homo. Similitudo quaedam notarum essentialium in individuis cujusque naturae reperitur, quae praebet intellectui fundamentum, ut illa confundat, ac veluti unum representet, abstrahens ab notis individualibus, alterum ab altero ex individuis discernentibus. Verum pudet in hujusmodi ineptiis tempus trahere.

§. III.

Simplex, & Compositum.

84 Ens nullas habens partes, *simplex* dicitur: *compositum* verò, quod ex partibus coalescit. Anima hominis *simplex* est; partibus enim prorsus destituitur: homo autem, qui ex anima, & corpore componitur, ens *compositum* erit. Unitas in serie integrorum *simplex* est, a binario omnes numeri compositi sunt ex unitatibus.

85 Corol. 1. *Simplex* igitur prius est, & concipi debet, composito. Enimverò si extant composita, e partibus coalescere debent. Hæ autem partes, aut compositæ sunt, aut simplices: si compositas illas asseras, rursus incidit quaestio de partibus illis componentibus, simplices ne sint, an etiam compositæ, donec ad illud perveniamus, quod partibus omnino caret, seu *simplex* est. Ratio itaque sufficiens, cur compositum existat, aliunde quaerenda est atque in composito, nimirum in simplici, e cujus conjunctione cum alio simplici compositum oritur. Hoc igitur admissio, & *simplex* admitti debet, quum sit ultima analysis compositi.

86 Corol. 2. Ens *simplex* neque ex composito, neque ex simplici oriri potest. Non ex composito, quo prius est, & concipi debet (præc.): neque ex simplici, quum partibus careat, e quo si aliud evelleretur, jam partibus constaret. Loquimur autem de ortu per transformationem, minimè verò de productione ab alio tamquam causa efficiente, e qua omnia simplicia ortum habere debent, nisi in se rationem sufficientem existendi habeant, quod solum in Deo concipitur, qui reliquorum simplicium causa est.

87 Cor. 3. Ens *simplex* in aliud converti non potest. Aut enim totum esse desineret, & hæc non esset conversio in aliud, sed nova alterius productio: aut tantum aliqua sui parte mutaretur, quod pugnantia cum notione simplicitatis (84) involvit. Deinde essentialia rerum immutabiles sunt (21), ejusmodi autem conversio essentialia unius in alteram transitionem necessario includit: neque enim

enim tantum importat modorum varietatem, qua posita, non unius in aliud conversio sequitur, sed novus ejusdem rei existendi modus.

88 Positio. *Ens simplex e nihilo omnino oriri debet, seu creari.* Prob. *Ens simplex* ex composito ortum habere nequit (86): porro neque ex alio simplici per divulsionem, aut conversionem (ibid. & seq.): ergo ex nihilo extrahi debet ab omnipotenti Creatoris manu. Licet enim mens nostra id assequi vi phantasie non possit; ratio tamen evidentissima eam certam reddit, rem aliter esse non posse.

89 Corol. In creatione entis simplicis successio nulla temporis concipi potest, adedque totum unico instanti e nihilo oriri debet. Pariter ejus destructionem momento temporis fieri necesse est. *Ens* enim, quod nullas habet partes, successivè poni nequit: nam aliquid ipsius in primo instanti existeret, & aliquid non existeret, quod manifestè divisionem includit. Quando igitur *ens*, cujus nihil antea existebat, in momento temporis oritur, creari dicitur: quod si existere desinat, momento etiam interire debet, quod, *annihilari* vocent, eo quod abire in nihilum necesse sit, si quando intereat.

90 Quando duo entia simplicia ita conjugata sunt, ut tertium aliquod *ens* in sua specie unum efficiant, compositum oritur. Neque hoc ita dictum putes, quasi omne compositum e simplicibus oriri debeat; verum hæc est prima compositionis idea, qua e simplici ad compositum gradum facimus. Ceterum composita plerumque ex aliis compositis coalescunt, quæ respectu eorundem partes dicuntur; *ens* autem ex ipsis proveniens totum & compositum promiscuè audit.

91 Partes aliæ sunt *essenciales*, quarum vel una ablata, totum perire debet, quippè ad ejus essentialiam pertinens: aliæ *integrales*, quibus demptis, totum remanere potest. Anima in homine pars essentialis est, nasus, aut oculi, integrales. Hinc totum *physicum*, seu *essentiale* illud erit, quod suis partibus essentialiam componentibus: integrale, quod etiam illis ad ejus perfectionem concurrentibus constat.

92 Schol. Par *aliquota* illa dicitur, quæ aliquoties repetita totum adæquat; ut binarium respectu denarii, quod quinque repetitum justè complet. Ea verò pars, quæ nunquam æquare potest totum sapius repetita, sed ant excedit, aut ab eo deficit, *aliquanta* nuncupatur: ita binarium novenarium, si quinque repetatur, excedet; si quater, unitate minor erit.

93 Corol. Compositum oriri potest, quin fiat ex nihilo; destrui, aut interire, quin ejus partes pereant, aut anni-

bilectur. Nam plerumque partes componentes procedunt totum, quod componunt, antequam conjungantur: sæpissime etiam dissociatæ remanent post interitum entis, quod componebant.

94 Schol. Ille nexus, sive conjugatio partium, quoposito, compositum oritur, *unio* etiam solet appellari; in eaque ratio sufficiens existentia compositi statuenda est. Loquutiones illæ, quibus cadaver hominis, puta Petri vita functi, quasi idemmet esset individuum ac prius, solemus appellare, minimè philosophicæ, sed conventionales sunt, ut plures aliæ.

§. IV.

Absolutum, & Relativum.

95 *Absolutum* est, quod nullum respectum ad aliud continet sub ea notione, qua ut tale representatur: sic lapis nullum aliud objectum, sive illius ideam excitat sub notione lapidis. Contra *relativum*, ut *Pater*, *Dominus*, simul ac proferuntur, alterius objecti, nempe filii, aut servi, memoriam concitant. Hinc *relatio* est mutuus respectus unius ad aliud.

96 Corol. Omnis relatio tria necessariò includit, *subjectum*, *terminum*, & *fundamentum*. Subjectum est, quod refertur; terminus, ad quem refertur; fundamentum est ratio fundandi relationem. In relatione creatoris ad creaturam, Deus est subjectum, creatura terminus, actio productiva fundamentum relationis.

97 Schol. Quæ referuntur, *relata* dicuntur: quod si relatio mutua sit, ut duo parietes albi, in quibus ratio fundandi eandem utrique tribuit denominationem, *correlata* vocantur. Nec inhiandum, omnem relationem quodammodò *mutuam* dici posse; quum numquam referri possit subjectum ad terminum, quin & terminus ad ipsum respectum habeat, etsi plerumque non eandem tribuat denominationem. Si pater ad filium refertur, & filius respectum ad patrem includere debet; alteri tamen *patris*, alteri *filii* denominationem attribuit.

98 Relationes entium aliæ sunt *essentiales*, *accidentales* aliæ. Quando fundamentum relationis est aliquid rei intrinsecum, vel quod ab essentia non distinguatur, relatio est *essentialis*; ut est relatio duorum hominum, cujus fundamentum est ipsamet essentia natura rationalis. Duo verò ætiopes relationem accidentalem invicem habent in colore fundatam, qui ipsis *accidentalis* est.

99 Rursus dividuntur relationes in *reales*, & *intellectuales*. Reales existunt in rebus independenter a nostro

con-

conciipiendi modo, supponuntque duo entia realiter distincta. Relatio rationis sive intellectualis suo nomine satis indicat ab intellectu fieri, extrema relationis comparante, at inter definitionem, & definitum usvenit, quorum respectus in mente nostra tantum existit.

100 Schol. Sunt, qui relationes omnes intellectus esse opus contendunt, nullamque realem inveniri relationem affirmant. Verum huiusmodi verborum pugna expositione thematis evanescunt, ubi non contendendi, sed rei explananda amor succedat. Certum est, collationem duorum entium a mente nostra fieri, ubi fundamentum comparationis existit; independenter tamen a nostris conceptionibus creatorem ad creaturam, patrem ad filium &c. respectum quemdam continere; solum negare poterit, qui numeros sine numerante dari inficietur, atque ab actuali mentis numeratione pendere, quod numeri sint, perfricta fronte contendat. Ego quidem sic rem explicarem; *relationes* in rebus extare; ab intellectu *comparaciones* pendere: adeoque *relationes reales* dari posse, *comparaciones intellectuales* tantum esse.

101 Ut alias relationis species breviter comprehendamus, *connexio* est veluti nexus duorum; quarum neuter sine altero esse potest, si *connexio mutua* sit: si verò *non mutua*, connexus sine altero termino existere non potest. Divina potentia *connexionem* habet cum possibilitate rerum, quam necessariò includit ejus immensa fecunditas; quam *connexionem* etiam potiore titulo habebunt creatura ad creatorem. Ipse verò Deus infinite sibi sufficiens nullum nexum habet cum existentia creaturæ, quæ omnino a creatore suum esse habere debet. En *connexionis mutua*, & *non mutua* exempla. *Dependentia* ferè idem est atque explicata *connexio*: sunt tamen, qui notiones diversas esse velint, ne Deum a creaturis quoquo modo pendere dicatur. Ceterum unum ab alio dupliciter dependere potest; *intrinsecus*, & *extrinsecus*. Primo modo ens a suis constitutivis dependet: ab eo autem, quod ad ejus existentiam necessarium est, *extrinsecus* dependet.

§. II.

Finitum, & Infinitum: Mutabile, & Immutabile.

102 *Limes*, seu *terminus* ferè eandem notionem presentat, atque *extremum* rei; scilicet id, ultra quod nihil aliud extat ad eandem pertinens. Sic adificii hujus *limites* sunt, ubi illius parietes deficient, nihilque ad ipsum pertinens amplius concipimus; quod & alii vocant ulterioris realitatis defectum. *Realitas* nimirum est, quæ ali-

quid ponit in ente; cui opponitur *defectus*, sive ut alii dicunt, *carentia*.

103 *Limites* alii sunt *extensionis*, alii *intensionis*. Id dicitur *extensum*, quod partes extra se positas habet, ut hæc charta. *Intensum* verò quod, intacta extensione, in aliquo genere augeri, aut minui potest, ut *calor*. (Vide *infra dicenda num. 176.*) *Limites extensionis* sunt id, ultra quod extensum non porrigitur, amplius spatium occupando: *intensionis* autem determinatus numerus graduum intensitatis, ultra quem incipit defectus talis qualitatis. Gradus porò sunt veluti partes, in quas dividimus *intensionem*. Calor intensior majorem numerum graduum habebit, quam remissior.

104 *Corol. 1.* Omne id, quod limitibus circumscriptum est, caret aliquibus realitatibus, quæ in ipso concipi possunt. Nam sive extensum, sive intensum sit, eo ipso quod limites habeat, desinit habere omnem possibilem *extensionem* aut *intensitatem*; quæ sanè ubi deficiunt, incipit earumdem defectus. Et vicissim id, quod non habet realitates omnes, quæ in ipso concipi possunt, limitibus circumscriptum sit, oportet.

105 *Corol. 2.* Si ens quodlibet limitibus includitur, aliud majus illo concipi potest in eo genere, quo est limitatum. Nam omnes possibile realitates in tali genere non includens, aliud ens majorem numerum continens dari potest; quod quidem majus illo propterea esse debet in eo genere, quo plures realitates amplectitur. Et vice versa, si majus illo aliud ens intelligatur; quod minus est, limitibus conclusum esse, deduci debet.

106 *Corol. 3.* Similiter ens limitibus clausum, quum augmentum recipere valeat, sui status mutationes pati potest, quando ipsi novæ accessiones fiant. Si enim accessiones recipere nequiret, haberet omnes realitatem, quam in ipso concipere possumus, contra *Corol. 1.*

107 *Finitum* dicimus id, quod limitibus clauditur, *infinitum* verò, quod nullis limitibus continetur. Quare quum nullum detur medium inter has notiones, omne ens aut finitum, aut infinitum sit, oportet.

108 *Corol.* Quæcumque de ente limitibus septo modò statuimus, nimirum carere aliquibus realitatibus, majus eo dari aliud posse, ac status mutationes recipere; *finito* apprimè quadrare fatendum est. Quumque notio *infiniti* sit huic opposita; omnes realitates continere, majus eo dari non posse, neque ullam status mutationem recipere, nullo negotio conficitur, infinito convenire.

109 *Positio 1.* *Infinitum ex omnibus finitis consurgere non potest.* *Prob.* Quodlibet finitum limitibus concluditur: ergo

go quocumque adjungas, semper de omnibus verum erit, quod de singulis, nimirum limitibus includi, adeoque esse finita. Notiones hæctenus traditas ultra infinitum perfectionis extendere, in animo nobis non est.

110 *Schol.* Ex his notionibus inventa est divisio scholarum, in *carthegorematicum*, & *synarthegorematicum* infinitum distribuentis. Primum illud dicunt, quod actu habet omne id, quod habere potest, adeoque *infinitum* in actu vocant. Manifestum est hujus generis solum Deum esse posse infinitum, ut patebit seq. conclusione. *Synarthegorematicum*, sive in *potentia*, est possibilitas infinitorum entium, quæ non possunt tor poni, quin plura adhuc possibilita sint.

111 *Positio 2.* *Duo infinita existere non possunt.* *Demonstrationem* S. Thomæ in lib. contra Gentes sic explanat Mako. „Sint, si fieri possit, A, & B duo entia infinita. Vel erunt ea similia, vel dissimilia. Si dissimilia, inerunt in uno qualitates, quæ non insunt in altero, quod absurdum est (108). Si sunt similia, aut erunt præterea æqualia, aut inæqualia. Si inæqualia, major erit in uno realitatum numerus, quam in altero, quod rursus absurdum est (ibid.): si æqualia, aut different numero, aut non different; si non different, erunt non duo, sed unum, idemque infinitum (64): si different numero, erit ratio aliqua sufficiens, cur A non sit B: ea autem ratio aut est in A, aut in B. Sin in B, tunc A rei alicujus in se existentis rationem habet in altero, a quo proinde dependet (101), qui perfectionis defectus non cadit in infinitum: sin autem illa ratio est in A, vel ea est perfectio quædam, vel imperfectio: non imperfectio, quia ens infinitum gaudet omnibus realitatibus, seu perfectionibus (108): neque est perfectio; aliter enim aliqua perfectio erit in A, qua carebit B, quod absurdum est (ibid.). A ergo & B nequeunt esse duo infinita entia. „*Ont. cap. 10. §. 115.*

112 *Schol.* Quantitates *infinitesimales* a geometris excogitatae in eorundem mente tantum existunt. Cave, umquam credas, hoc vocabulo quantitatem aliquam *infinitè magnam*, aut *infinitè parvam*, quæ revera existere queat, ab ipsis designari. Hujusmodi infinitesimales ita vocantur, quod mens nostra illas indefinitè concipiat, quin determinatam magnitudinem ipsis statuatur, ita ut ad libitum augeri, aut minui possint. Ita circulus dicitur *polygonum infinitilaterum*, quod mens geometre perimetrum adeò inflexum concipiat, ut nullum harum inflexionum seu laterum numerum determinet.

113 *Mutatio* est transitus a præsentis modo existendi quædam *statum* alii vocant, in alium diversum. Hæc autem

mutatio fieri potest vel per acquisitionem, vel per amissionem alicujus realitatis, aut modi, quæ intrinsecam in subjecto diversitatem inducant, adeoque intrinsecus mutetur; vel per accessionem, aut amissionem alicujus respectus aut relationis externæ, quæ tantum extrinsecus rem attingant; veluti si Petrus, qui a sinistris nunc adest, mihi dexter abeat, status interni nullam mutationem affert, sed tantum respectum quandam variat, novumque inducit. Hæc mutatio, ut vides, impropria est. Altera est illa, quæ verè ens *mutabile* constituit.

114 Ens *immutabile* est, cujus existendi modus, seu status variari intrinsecus numquam potest. Ceterum mutatio externa immutabilitati nihil officit: hæc enim potius est aliorum entium mutabilium, quam immutabilis variatio. Quum Deus creaturam producit, respectum quandam ad illam acquirit, quem antea non habebat: hic autem provenit a mutatione modi existendi creaturæ, ab statu possibilitatis ad statum existentia transeuntis.

§. VI.

Necessarium, & Contingens.

115 *Necessarium* illud est, cujus oppositum est impossibile. Hoc autem duplici modo evenire potest, *absolutè*, aut *hypotheticè* (41): ex. g. absolute *necessarium* est, ut totum sua parte majus sit: quod autem Adamus extiterit, *necessarium* est ex suppositione, quod Deus illum creaverit. Quod si & conditio *absolutè* necessaria sit, *conditionatum absolutè* *necessarium* est.

116 *Conditio* triplex distinguitur; *antecedens*, *comitans*, & *subsequens*; unde & *necessitas conditionata* triplici modo etiam evenire potest. Decretum Dei mundum producendi est *conditio*, qua posita, sequitur *necessitas antecedens* futuræ existentia mundi: quum verò tempore creationis universi illius constitutiva posita sunt, *necessitas comitans* existentia ejusdem locum habuit: demum ejus productio consequentem *necessitatem* existendi inducit, quum nec Deus ipse possit facere infectum, quod factum jam est.

117 Schol. *Notiones necessitatis metaphysicæ*, *physicæ*, & *moralis* habes art. 47. Nam quum notionem *necessarii* ab impossibili sumamus, ab eo pariter triplicis hujus *necessitatis* explicatio sponte defluit: scilicet metaphysicè *necessarium* est, cujus oppositum est metaphysicè impossibile, & sic de ceteris.

118 Demum *necessitas* vel *determinata* est, vel *vaga*. Prima habetur, quum alterum ab altero *necessariò* consequitur: altera verò consequitionem quidem *necessariam*

indicat, quin subjectum determinet; sic *necessarius* est stilus ad scribendum, quin hic, quo hæc exaro, determinate *necessarius* sit.

119 *Contingens* est omne id, cujus oppositum non est *absolutè* impossibile. Unde *contingentia* esse intelligitur etiam de illis entibus, quæ sunt *hypotheticè* *necessaria*.

120 *Positio* 1. *Ens*, quod in sua *essentia* includit *rationem sufficientem* existendi, est *absolutè* *necessarium*; sive *necessitate absoluta* existit. Prob. Quum *essentia* rerum sint *absolutè* *necessaria* (20), si ponitur *essentia*, & illa ratio *sufficiens* existere debet, quæ includitur in ipsa: at posita *ratione sufficiente*, & illud, cujus est ratio *sufficiens*, ponatur *necesse* est (14): ergo *ens* includens in sua *essentia* *rationem sufficientem* existendi, *necessario* existit.

121 *Corol.* 1. *Ens*, quod in se non habet *rationem sufficientem* existendi, non existit *necessariò*; adeoque est *contingens*. Nam ex *essentia* sua non profuit ejus *existentia*: ergo hæc potest esse in statu *intelligibili*, quin existat (27): hoc autem est ipsamet *notio* *contingentis* (119): ergo est *contingens*; adeoque ab alio *rationem sufficientem* existendi habere debet, a quo omninò *dependeat*.

122 *Corol.* 2. Si igitur id, quod non habet in sua *essentia* *rationem sufficientem* existendi, *contingenter* existit: id, quod *necessario* existit, in sua *essentia* debet includere *rationem sufficientem* existendi: atque adeò per suam existit *essentiam*, nimirum *a se*, quod *absolutam independentiam* ipsi præstat.

123 *Corol.* 3. *Ens* a se existens neque *initium*, neque *finem* suæ *existentia* habere potest, atque adeò *æternum* est. Etenim *Ens* a se est *absolutè* *necessarium* (120): quod autem & *initium*, & *finem* existendi habere potest, potest non esse, atque adeò *contingens* est, quod pugnat cum *notione* *necessarii*: Enti ergo a se neque *initium*, neque *finis* attribui potest; est igitur *æternum*.

124 *Corol.* 4. *Ens* a se est *immutabile* (114). Nam quoniam *necessario* existit, *necessaria* etiam sunt omnes ejus *realitates*: at si *mutabilis* esset, aliqua ei *realitas* adveniret, aut illam perderet (113); quod *contingentiam* arguit: est ergo *immutabile*.

125 *Corol.* 5. *Ens* a se *simplex* est (84). Etenim aut *simplex*, aut *compositum* sit, oportet: *compositum* autem esse nequit; nam si ejusmodi esset, partibus constaret; partes autem aut *necessaria* sunt, aut *contingentes*: contingentes verò esse non possunt, a quo enim habuissent *existentiam*? aut quomodo *necessarium* esset *com-*

positum, cuius partes non existere potuissent? Recurrendum est igitur ad necessitatem partium. Pars autem in suo conceptu mutabilitatem includit; prius enim concipi debet velut simplex, antequam ad statum compositionis deveniat: ens autem necessarium est immutabile (*præced.*) Deinde necessarium includit in se rationem sufficientem existendi: ergo pars necessaria antequam ad compositionem deveniat, habet omnes realitates: reliquæ igitur partes sunt superflue, quum nihil addere possint, quod in una parte jam non sit. Notiones igitur compositionis pugnant cum notione Entis a se, seu necessarii: quare simplex sit, oportet.

126 Corol. 6. Ens a se est infinitum. Finitum enim, aut infinitum sit necesse est (107): finitum verò esse nequit, quum omne finitum sit contingens, quippe initium existendi habere debet (121): ergo est infinitum.

127 Corol. 7. Ens a se omnes perfectiones possibiles continere debet, atque aded perfectissimum est omni genere perfectionis, quæ nullam imperfectionem includat. Nam ex præc. Corol. est infinitum; infinitum autem omnes possibiles realitates includit (108), quæ quidem realitates in suo conceptu abstracto perfectiones sunt, & tantum imperfectiones deveniunt in ente finito collocatæ, quippe ab ipso defectum *extensionis*, aut *intensionis* contrahunt (104). Quum autem Ens infinitum limites non habeat, realitates omnes in ipso comprehendi debent sine ulla imperfectione, atque aded sine ulla limitatione; quapropter & perfectiones ipsæ nullos habentes limites, infinitudinem quolibet contrahit in Ente infinito collocata. Est igitur infinitè perfectissimum omni genere *pura* perfectionis infinitæ.

128 Schol. *Pura* perfectio illa dicitur, quæ nullum defectum includit: *mixta* imperfectionem quamdam importat, quæ a finitudine entis, in quo sita est, provenit. Perfectiones *purae*, sive ut ajunt *simpliciter simplices*, in Ente infinito reperiri debent, quippe quæ nullum defectum, imò verò infinitudinem a subjecto, in quo insunt, contrahunt. Illæ autem perfectiones, quas in ente finito animadvertimus, puta vim ratiocinandi in homine,veniuntur in suo conceptu abstracto talis realitatis, sive ut ajunt Scholæ *eminenter*. Videlicet ens finitum rationis capax intelligere non potest res non perspicuas, nisi medio idearum præcognitarum utatur (Log. 150); quod ratiocinari dicimus: hæc autem, quæ in ente finito perfectio *mixta* est imperfectione, Ens infinitum minimè decet, quum sine ulla idearum comparatione omnia perfectissime intelligat: adedque vis ratiocinandi eminentiore modo in ipso reperitur.

129 Corol. 8. Ens a se est immensum. Duplici sensu immensitatem concipere possumus: primò quidem, ut in suis perfectionibus nullam mensuram, quod immensum est, admittat: quod quidem idem refert, atque infinitum esse; cumque hoc jam sit confectum (Corol. 6. & 7), Ens a se immensum hoc primo sensu fatendum erit. Communior altera acceptio immensitatis est in ordine ad locum, ita ut omne spatium repleat, sive in omni loco existat, quod immensum est; quod Enti necessario convenire sic ostendo. Si Ens necessarium in uno, aut pluribus tantum locis existeret, limitibus concluderetur (102): at Ens necessarium, utpote infinitum (126), limitibus includi nequit (108): ergo in omni loco existere debet. Deinde in uno loco aut existit necessario, aut contingenter: si primum dixeris, imperfectum erit, quum perfectius sit cuilibet loco præsto adesse, quam uni determinato configi: quod si contingenter existat, mutabilitatem includit, contra Corol. 4.

130 Corol. 9. Demum Ens necessarium unicum est: Quod enim infinitum, & unicum sit oportet (111); jam verò ostensum fuit, Ens necessarium infinitum esse (126): ergo est unicum. Præterea si concurrerent duo entia necessaria, utraque deberent esse perfectissima (127): at hoc ipso non essent, quum perfectio, quæ in uno reperiretur, ab altero deiceret; si enim haberent perfectiones communes, essent unum, idemque ens: ergo aut nullum existit ens necessarium, aut unicum sit oportet. Denique & liberrima essent, atque aded opposita velle possent, sibi que invicem in rerum molitione adversari, quod ipsorum independentiam convellit. Quodsi ponas, voluntates semper fore conformes, dummodo libertatem non tollas, contraria posse velle, fateri debes, quod te in eundem scopulum impingit, nec opinantem: videlicet ridiculas deorum ethnicorum pugnas inducis, quod aded a sensu communi alienum est, ut vel ipsi poetæ unum numen, in quo *hominum, divumque æterna potestas* sita esset, agnoverint.

131 Ex notione ipsa entis contingentis, attributa opposita his, quæ hæctenus de Ente necessario demonstravimus, sponte dimanant. Ens quippe *ab alio* (121) insufficientiam existendi a se, atque aded initium suæ existentie, quod cum æternitate pugnat, habere debet. Mutabilitatem etiam, quæ quidem in suo genere etiam compositionem includit; finitudinem, imperfectionem, circumscriptionem in loco, multipliciter in sua specie &c. in sua essentia involvat, necesse est, propter rationes oppositas his, quibus de Ente necessario attributa contraria demonstravimus.

132 Positio 2. Nullum ens contingens potest in alio contingente habere rationem sufficientem suae existentiae, ita ut illa extra seriem contingentium non extendatur. Prob. Quodlibet ens contingens ab alio est (121): ergo tota serie numerata, intra ipsam non invenitur ultima ratio sufficientis existentiae collectionis. Dices, seriem esse infinitam. Esto nunc absurdissima haec collectio infinita; tamen in hujusmodi serie infinita singula entia in se non habent rationem sufficientem existendi: ergo neque tota complexio eorumdem. Prob. cons. Si posset fieri, ut singula insufficientiae abirent in collectionem sibi sufficientem ad existendum; sequeretur, infinitas negationes posse affirmare, infinitas impotentias in potentiam abire posse, & cetera hujusmodi.

133 Confirm. Quodlibet ens finitum est dependens ab alio, atque a sua essentia excludens independentiam (121): ergo & tota collectio dependet ab alio, ac independentiam metaphysicè excludit. Prob. cons. A singularibus ritè enumeratis valet consequentia ad universale: hoc enim nihil aliud est, quam complexio singularium: ergo si quodlibet singillatim est dependens, atque ab essentia sua excludens independentiam, tota collectio est dependens, ac metaphysicè excludit independentiam. Quod ni ita esset, dico, etiam infinitam seriem irrationalium abire posse in rationalia; omniaque usu rationis pollentia nihil aliud esse quam complexionem entium rationis expertium; quod quam sit absurdum, nemo non videt.

134 Prob. 2. In singulis contingentibus unius insufficientia ad existendum est ad propriam existentiam, ut alterius insufficientia ad propriam existentiam: ergo etiam sunt omnes simul insufficientiae ad omnes simul existentias, ut quaelibet insufficientia ad propriam existentiam (Elem. Mat. num. 211. 21): at haec ita se habet, ut omnino exigat dependere ab alio in existendo: ergo & tota complexio ab alio extra ipsam dependere debet.

135 Prob. 3. Fingamus mundum ab aeterno extitisse, ut athei volunt, atque infinitam seriem causarum sibi succedentium, quarum quaelibet seorsim contingens sit, esse sibi rationem sufficientem existendi: hypothesim hanc absurdam planè, & contradictionibus refertam esse, sic ostendo. Series illa initio carens aeterna est: ergo aliquod individuum in eadem includi debet, quod sit aeternum, atque initio careat. Quo enim pacto series aeterna concipi potest, cujus nullum individuum aeternum sit, atque initio careat? Quemadmodum series a parte post, ut ajunt, aeterna non esset, si omnibus enumeratis tandem ad ultimum deveniretur, quod finem haberet. Enimverò ex eadem hypothesi deducitur, quodlibet individuum initium habuisse; quodlibet enim contingens, atque ab alio de-

terminatum ad existendum supponitur: ergo series conficta esset simul aeterna, & non aeterna; initium existendi habens, atque initio carens; sibi sufficiens, & insufficientis; a se determinata ad existendum, atque ab alio extra ipsam hanc determinationem accipiens, aliaque innumera absurda, quae solum devorare valet, qui dixit in corde suo, non est Deus.

*Nam simul ac ratio sua caput vociferari,
Naturam rerum haud divina mente coortam,
Diffugiunt animi terrores; mania mundi
Discedunt, totumque videt per inane geri res ...
Ut metus ille foras praeceps Acheruntis agatur
Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo;
Omnia suffundens mortis nigrore; neque ullam
Esse voluptatem liquidam, puramque relinquit.*
Lucr. lib. 3. v. 14.

136 Opponunt tamen 1. Ratio a nobis adducta, cur in serie infinita contingentium non possit inesse ratio sufficiens existendi, est, quia deveniendum esset ad primum: atqui in serie infinita potest dari ratio sufficientis existentiae contingentium, quin opus sit recurrere ad Ens necessarium. R. 1. Hujusmodi hypothesim absurdis scaterere, jam ostensum esse art. praec. 2. Dist. maj. tantum quia deveniendum esset ad primum, neg. maj. & quia ratio sufficiens existendi resolveri deberet in aliquod ens, quod & ipsum ab alio dependeat, conc. maj. Etiam si infinita supponatur haec series, contingentiam tamen in sua essentia includit, dependentiam &c. (132. & seq.) Deinde infinitae contingentiae, ac dependentiae possentne evadere infinita necessitas, atque independentia? Ens enim necessarium est infinitum, atque independens (122. 126.).

137 Inst. 1. Potest adesse vaga quaedam necessitas, vi cujus aliqua individua indefinite existant necessario, a quibus alia producantur: at supposita hac vaga necessitate, series non esset contingens: ergo &c. Prob. maj. Etiam si nullum instrumentum musicum definite necessarium sit ad pulsandum, tamen necessitas quaedam vaga adest alicujus instrumenti: ergo haec eadem concipi potest in serie contingentium. R. dist. maj. Potest adesse vaga necessitas absoluta, neg. maj. hypothetica, omitto maj. & dist. etiam min. non esset absolute contingens, neg. min. hypotheticè, conc. min. Necessitas autem hypothetica non excludit contingentiam (119). Dist. etiam ant. prob. absoluta quaedam necessitas vaga adest alicujus instrumenti, neg. ant. necessitas hypothetica, conc. ant. Evidens est, hujusmodi instrumentum requiri tantummodo ex hypo-

thesi, quod pulsandum sit; neque enim ulla est necessitas absoluta pulsandi. In serie verò, requiritur absoluta quaedam necessitas existendi, vi cuius verum sit, ipsam non esse contingentem, ut supra ostendimus (132).

138 Inst. 2. Fallax est hæc deductio: *singuli homines sunt unus homo*: ergo & *tota complexio*: ergo & altera a nobis usurpata: *singula entia sunt contingentia*: ergo & *tota collectio*. R. 1. Intorquendo in adversarios argumentum. Hæc ratiocinatio optima est: *quilibet homo vi sentiendi pollet*: ergo & *tota hominum collectio facultate sentiendi prædita est*: erit igitur legitima & altera a nobis usurpata. Porro (& hæc est dispar ratio inter utrumque ratiocinium, in argumento adductum) ultima hæc deductio idèd legitima censetur, quia attributum sentiendi minimè pugnat collectioni hominum: attributum verò unitatis numericæ singulis hominibus conveniens, pugnat cum hominum collectione, in cuius notione involvitur multiplicitas individuorum. Contingentium verò collectio adèd non pugnat cum contingentia singulorum, ut potius illam necessariò includat, quum impossibile sit per aggregationem insufficientiæ infinitam, cumulari posse infinitam sufficientiam existendi.

139 Oppon. 2. Quodlibet ens alterum determinaret ad existendum; ergo haberet in se inchoatam, ut ajunt, rationem sufficientem illius existentie, quæ demum in collectione *adequatè* contineretur. R. 1. Absurdam esse hujusmodi hypothesim jam supra demonstravimus, adèdque suppositione falsa laborat antecedens. Hoc tamen dissimulato, R. *transm. ant. neg. cons.* Probant. Etiam in libra una pondus sufficiens non contineatur ad æquilibrium mille libris faciendum, tamen per aggregationem aliarum demum æquilibrium statuitur: ergo & in casu similiter contingeret. R. *neg. cons.* In qualibet libra pars quædam activa continetur per actionem gravitatis, quæ per augmentum aliarum demum fit totum idem ac aliud pondus habens: in aggregatione verò contingentium addis insufficientiæ insufficientiæ, a quibus in infinitum multiplicatis infinitam tantum insufficientiam elicies. Habes igitur rationes disparis in duobus casibus figuratis. *Vide dicta Log. art. 228.*

140 Positio 3 *Quum evidens sit, extare entia contingentia, evidenter etiam deducitur Ens necessarium existere, in quo ratio sufficiens illorum existentie collocetur.* Prob. Nul- lum contingens habere potest in alio contingente rationem sufficientem suæ existentie (132). Ergo illam habet in Ente aliquo necessario ex hypothesi, quod existat: existere autem contingentia tantum dubitavit Pyrrho Ec- leates, atque hujus assectæ Sceptici, elleboro citius cu- ran.

randi, quam argumentis convincendi: ergo existit Ens necessarium. Hoc autem Ens necessarium est id, quod *Deum* nuncupamus, Ens supremum, principium, ac ratio sufficiens rerum omnium, æternum, simplex, immutabile, infinitum, perfectissimum, ac proinde sibi sufficiens, nullius indigum, suisque perfectionibus beatissimum, quin ulla creatura ad suam beatitudinem indigeat, unde ab illarum creatione supersedere potuisset. Plura alia in Dis- sert. 2. & 4.

141 Schol. Demonstrationem existentie Entis necessari non deducimus ab ejus idea; quam methodum demon- strandi meritò reprehendit Para. Neque enim idea Entis necessari in se involvit existentiam atque alias notiones in statu, ut ajunt, absoluto, quas tantum ex eâ deduci- mus hypotheticè; nimirum casu, quo existat Ens neces- sarium, seu ejus possibilitas ostendatur. Hujus autem exi- stentiam, possibilem ut vides, immediatè a contingentium productione demonstravimus; quæ sine causa necessaria existere non possunt.

CAPUT QUINTUM.

De variis Entium Speciebus.

§. III.

De Causis, & Effectibus.

142 **A**n te notionem *causæ* nonnulla de *principio* præ- monere oportet, eo quod in theologia necessaria visa est distinctio inter *causam*, & *principium*. Sanè Græci Patres non adèd scrupulosè in his nominibus usurpandis se ges- serunt, ut Patri *Æterno* nomen *causæ* recusarent: Latini verò omninò volunt Patrem dici *principium* Filii, minimè verò *causam*. En hujuscæ diversitatis fundamentum. *Prin- cipium* est id omne, unde aliquid oritur, quod *principia- tum* dici solet. Unde in principio ratio sufficiens *princi- piati* contineri debet; atque adèd *principio* posito, & *prin- cipiatum* poni necesse est (14).

143 Corol. *Principium* prius concipi debet *principiato*; continet enim rationem sufficientem, cur potius sit, quam non sit *principiatum*: ratio autem, propter quam res est, prius ipsa concipi debet.

144 Triplici modo res prior esse altera concipi potest, *origine*, *natura*, *tempore*. *Origine* prius illud dicitur, quod in se continet rationem sufficientem alterius, cum quo tamen eandem naturam communicat. Hoc modo Pater divino Filio origine prior est; Pater, & Filius, Spiritu San-